Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények, Miskolc, XVII. évfolyam, 2. szám (2024), pp. 152–168.
https://doi.org/10.32977/anyk.2024.028

DIFFERENCIÁLT NYELVOKTATÁS A GERMANISZTIKA MINOR KÉPZÉSBEN

DIFFERENTIATED LANGUAGE TEACHING IN THE GERMAN STUDIES MINOR

BIKICS GABRIELLA[1]

Absztrakt: A tanulmány a differenciált nyelvoktatás kérdésével foglalkozik. Mivel a tanulói heterogenitás idegen nyelvi csoportokban különösen erős, a nyelvtanárok folyamatosan szembesülnek ezzel a problémával, módszereket és megfelelő tananyagokat kell keresniük a tanulók egyéni fejlesztésére. A tanulmány a differenciálás elméleti alapjainak összefoglalása után bemutatja a Miskolci Egyetem germanisztika minor csoportjaiban alkalmazott differenciálási módszereket, nyomtatott és digitálisan elérhető szövegeket, videókat és interaktív feladatokat.

Kulcsszavak: *nyelvoktatás, nyelvi szintek, szintfelmérés, differenciálás, tananyagfejlesztés, digitalizálás*

Abstract: This paper deals with the issue of differentiated language teaching. As the heterogeneity of learners in foreign language groups is particularly strong, language teachers are constantly confronted with this problem and must search for methods and appropriate teaching materials for the individual development of learners. After a summary of the theoretical foundations of differentiation, the paper presents differentiation methods, printed and digital resources, videos and interactive exercises used in the German Studies minor programme at the University of Miskolc.

Keywords: *language teaching, language levels, level assessment, student differentiation, curriculum development, digitalisation*

1. Bevezetés: Heterogén tanulói csoportok a közép- és felsőoktatásban

Az oktatás folyamatában különböző képességű, elkötelezettségű és előképzettségű tanulók vesznek részt, ezért valamennyi oktatási intézményben az általános iskolától az egyetemig fontos didaktikai feladat a tanórai differenciálás, hiszen a tanulók motivációja csak sikerélmények biztosításával tartható fenn. Magyarországon számos

[1] DR. BIKICS GABRIELLA
egyetemi docens
Miskolci Egyetem, BTK MFI
Német Nyelvészeti és Irodalomtudományi Tanszék
gabriella.bikics@uni-miskolc.hu

kutatás és publikáció foglalkozik a differenciálás és a hatékonyság összefüggésével a nyelvoktatásban és a felsőoktatásban.

Egy 2019-es felmérésben (W1) hatezer szülő válaszai alapján hét olyan problémát azonosítottak, amelyek akadályozzák a tanulók megfelelő idegen nyelvi kompetenciáinak kialakulását. Ezekből

- három a tanár személyére vonatkozott (tanárhiány, tanárváltás, kontraszelekció),
- kettő a mennyiségi és minőségi kérdésekre (túlterheltség, módszerek),
- kettő a tanulási folyamat szervezésére (nagy csoportok, tudásszint-különbségek).

A szülők szerint az esetek csaknem felében (angol: 49%, német: 47%) azért jár kevés eredménnyel az iskolai nyelvtanulás, mert a nyelvi csoport nem a tanuló tudásszintjének megfelelő tempóban halad. A nyelvoktatás nem tud megfelelően alkalmazkodni a diákok eltérő tudásszintjéhez, a tanár nem képes az egyéni különbségeket kezelni.

A felsőoktatásban a differenciálás elsősorban a szemináriumi munkában jelent kihívást, hiszen az előadásokon erre nincs lehetőség. Magyar szakos hallgatók képzésében szerzett tapasztalatai alapján V. Gilbert (n. d., n. pag.) megjegyzi:

> A felsőoktatás mindennapi gyakorlatát nagyban nehezíti, hogy rendkívül heterogén csoportokat kell egyszerre tanítani, amire az oktatók többsége nincs felkészülve. Az persze újabb fejtörést okozó tényező a magasabb szintű képzési formában, hogyan egységesítse a követelményeit, pontosabban honnan induljon a szak, hiszen különbözőek az előképzettségek.

Vekov és társai (n. d., n. pag.) informatika szakos hallgatók képzését vizsgálva a következőket állapítják meg:

> Az információk kiegyenlített átadása érdekében az oktató olyan szinten tartotta az előadást, mely szint szerinte elfogadható volt a haladóknak is, ismeretellenőrzés céljából. A középszerű színvonal maga után vonta a tárgy iránti érdeklődés csökkenését. A haladó programozók, akik a középiskolában négy évig több mint heti 3 órában tanultak programozni, nem találtak kihívást a tantárgy anyagában, módszereiben. Ezáltal tehetséges diákok programozási tudásának fejlesztése szorult háttérbe, negatívan befolyásolva saját fejlődésüket. A kezdő szintű programozók motivációja hasonló módon csökkent, majd szűnt meg. A kezdőknél jelentkező frusztráció nagyszámú bukást, tanulmányaik félbeszakítását vonta maga után.

2. A germanisztika minor csoportok

A Miskolci Egyetem Modern Filológiai Intézetében már a bolognai modell szerinti kétszintű képzés bevezetése óta népszerű az anglisztika BA-szakosok körében a germanisztika minor, illetve fordítva: a germanisztika BA-szakosok körében az anglisztika minor tanulmányok választása. Ez jó döntés, hiszen a hallgató így egy fő nyelv C1 szintű és egy mellék nyelv B1 vagy B2 szintű tudásával szerez diplomát. A hallgatók egy része később a fordítói MA-képzésbe kapcsolódik be, ahol követelmény

egy nyelvszakos diploma mellett egy másik idegen nyelv középszintű ismerete. Ugyanakkor azok számára, akik nem tanulnak tovább, szintén hasznos egy második idegen nyelv.

A germanisztika minor tanulmányok ideje négy félév. A középpontban a nyelvi kompetenciák fejlesztése áll, ez kiegészül országismereti és irodalmi információkkal. Egy-egy csoport létszáma 10-15 fő. Oktatásuk során a legnagyobb nehézséget az jelenti, hogy a hallgatók nyelvi szintje nagyon eltérő az A2-től a C1 közötti skálán. A2 szinten állnak azok a hallgatók, akik minimális nyelvi előképzettséggel rendelkeznek, keveset vagy már régen tanultak németül. B1 szintű a tudása a középszinten, B2 pedig az emelt szinten érettségizetteknek van. Ritkán ugyan, de előfordul két tannyelvű középiskolában vagy német nyelvterületen érettségizett, C1 szintű nyelvtudású hallgató. Ilyen körülmények között szükségszerű, hogy a két alaptárgy, az írásbeli és a szóbeli kommunikáció oktatása differenciált módon, személyre szabott tananyag alapján történjen.

A germanisztika minor csoportok annyiban tekinthetők homogénnek, hogy a ritka kivételektől eltekintve a hallgatók anglisztika BA-szakosok, vagyis már rendelkeznek megfelelő nyelvtanulási stratégiákkal; német nyelvtudásuk azonban rendkívül heterogén.

A nyelvi szintfelmérés eredményeit figyelembe véve a Minor 1. csoportban egy év tanulás után vannak A2 és B1 nyelvi szintű, a Minor 2. csoportban két év tanulás után B1 és B2 nyelvi szintű tanulók. Mindkét csoportban van olyan hallgató is, aki már a középiskolában megszerezte a középfokú (B2) vagy a felsőfokú (C1) nyelvvizsgát. Ez a heterogenitás, vagyis három nyelvi szint egyidejű fejlesztése az oktató számára a módszertan és a tananyagválasztás tekintetében egyaránt komoly kihívást jelent: meg kell ismernie a differenciált oktatás elméleti alapjait, és össze kell állítani a megfelelő differenciáláshoz szükséges tananyagot.

3. A differenciált oktatás elméleti alapja

3.1. A differenciálás fogalma

A differenciálás szó a latin *differe* igére és *differentia* főnévre vezethető vissza, aminek jelentése: különbözik, eltér, különbség, eltérés. A csoporton belüli heterogenitás és vele összefüggésben a belső differenciálás a német szakmódszertan alapvető kulcsfogalmai (Heterogenität / Binnendifferenzierung). A fogalom így definiálható: „A tanulók beosztása különböző nagyságú csoportokba egy vagy több kritérium alapján, abból a célból, hogy az oktatási és nevelési eredmények jobbak legyenek" (Schwerdtfeger 1998: 93).

Az iskolai oktatás vonatkozásában a differenciálás azt jelenti, hogy az oktató a tanulók eltérő bemeneti feltételeit figyelembe veszi. A differenciálás során az intézményesített tanulási folyamatokban egy nagyobb, heterogén tanulói csoportot kisebb, homogén csoportokra bontunk. Ennek folytán tanulásszervezési szempontból a tanulók egyéni tulajdonságait és szükségleteit az oktatás tervezése, szervezése és megvalósítása során jobban szem előtt lehet tartani (Riedl 2008: 1).

A differenciálás szükségességét kiválóan érzékelteti egy, a didaktikában már klasszikussá vált karikatúra, ami azt mutatja be, hogy a különböző képességű és előképzettségű tanulók számára ugyanazon cél elérése könnyű, nehéz vagy egyenesen lehetetlen.

***1. ábra**. A differenciálás fontosságának képi megjelenítése*
(Forrás: Bolton 2000, címlapkép)

Báthory (2005: 1) részletesen bemutatja a differenciált oktatás egyes fokozatait. A tanulói különbségekhez való alkalmazkodás iskolai-pedagógiai kérdéseit és lehetőségeit elsőként Glaser (1977) rendszerezte az adaptív pedagógiáról írt könyvében, aki **az adaptivitás öt fokozat**át különbözteti meg. Az **első** fokozatra a hagyományos tanulásszervezés jellemző, itt differenciálás lényegében nincs. A **második** fokozaton a tanulócsoportok képesség és érdeklődés szerinti felbontásával próbálkozik a tanár. Gyakran végez diagnosztikus célú vizsgálatokat, és lemaradó tanítványait megpróbálja felzárkóztatni. A **harmadik**, de különösen a **negyedik** fokozaton további tanulásmetodikai, szervezeti (tanulócsoport-bontás) és tartalmi (eltérő tananyagok) differenciálások történnek. Végül az **ötödik** fokozaton a korábban mindenkire érvényesen megállapított tanulási követelmények differenciálására is sor kerül. A differenciálás különböző fokozatai természetesen csak akkor valósíthatók meg, ha egyrészt a tanár rendelkezik az ehhez szükséges autonómiával, másrészt rendelkezésére állnak a szükséges programok és taneszközök.

3.2. A differenciálás fajtái

Tanulásszervezési szempontból egy tanulócsoport külső és belső differenciálásáról beszélhetünk.

A **külső differenciálás** célja, hogy a tanulók között különbségeket szervezési eszközökkel csökkentse. Ez azt jelenti, hogy olyan tanulói csoportokat hozunk létre, aminek tagjai az előfeltételek és lehetőségek vonatkozásában hasonlók (Buck–Hensch 2023: 4). Ezt a tanulásszervezési módot a közoktatásban alkalmazzák, például úgy, hogy a nyelvórák egy idősávban vannak kezdő és a haladó csoportokban, szétfeszítve ezzel az osztálykereteket. A csoportok között bizonyos időközönként

(félévente, évente) lehetséges az átjárás az egyes tanulók lassúbb vagy gyorsabb haladási ritmusa, valamint megváltozott motivációja szerint. Egy másik lehetőség, hogy az idegen nyelvből érettségizni kívánó tanulók a kötelező nyelvórákon kívül fakultációs felkészítő csoportba is járnak.

Külső differenciálás a felsőoktatásban minor nyelvi csoportok esetén nem lehetséges, mert egyrészt egy évfolyamon nincs annyi hallgató, hogy különböző szintű nyelvi csoportokat szervezzünk számukra, másrészt ezt az órarend sem tenné lehetővé. Történt kísérlet arra, hogy a C1 nyelvi szintű hallgatókat a germanisztika BA-csoportba integráljuk, de órarendi okokból ez nem vagy legfeljebb egy-egy félévben esetlegesen volt lehetséges. Ezért a rendkívül heterogén minor csoportban a belső differenciálás mint oktatásszervezési módszer a járható út.

A **belső differenciálás** olyan gyűjtőfogalom, ami eljárások egész sorát tartalmazza, olyan módszereket, amik lehetővé teszik, hogy egy csoporton belül a tanulók közti különbségeket áthidaljuk, és a heterogenitást kezelni tudjuk. A belső differenciálás reagál a tanulói csoporton belüli különbségekre, és ezeket adottnak tekinti (Buck–Hensch 2023: 4).

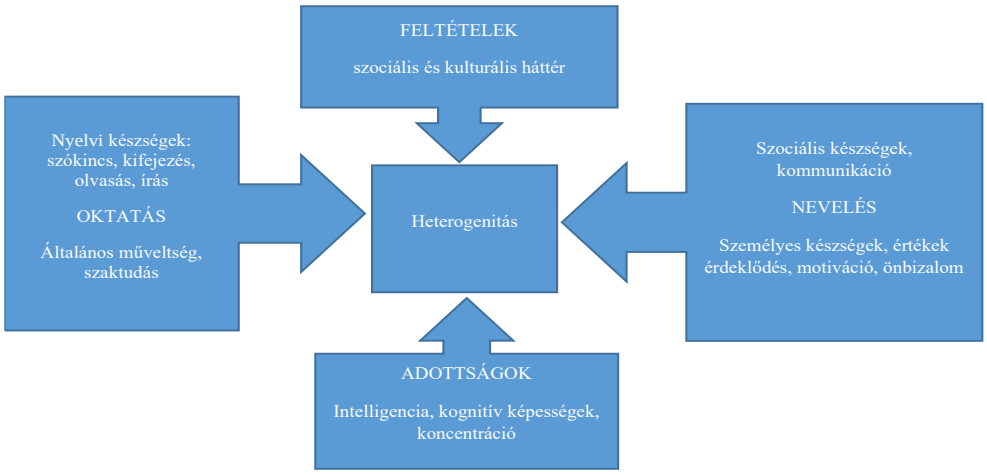

2. ábra. *A heterogenitás összetevői*
(Leisen 2006: 21)

A *2. ábra* vízszintes sávjaiban azok a tényezők találhatók, melyeket az oktató fejleszteni tud, legjobban az **oktatási szempontot**. A **nevelési szempontot** csak részben, mert ezek már kialakultak, és számos külső tényezőtől függnek. A függőleges sávok szempontjaira (feltételek, adottságok) az oktatónak nincs hatása. Mindezek értelmében a belső differenciálást olyan módszernek tekintjük, mellyel a heterogenitást az oktatás (és részben) a nevelés területén sikerrel fejleszthetjük (Buck–Hensch 2023: 4).

A belső differenciálást különböző szempontok szerint lehet megvalósítani:

– követelményszint vagy nehézségi fok szerint
– nyelvi szint szerint

– célok szerint
– tartalom és téma szerint
– tananyag, szövegfajta vagy média szerint
– módszerek szerint
– időráfordítás szerint
– tanulási technikák vagy tanulási stratégiák szerint
– feladattípusok szerint.

3.3. A differenciálás módjai

Annak függvényében, hogy a differenciálásban mennyi rész jut a tanári irányításnak és mennyi az autonóm tanulásnak, Bönsch (2008) nyomán Aschemann (2011) három módot különböztet meg, amelyek a *3. ábrá*n láthatók:

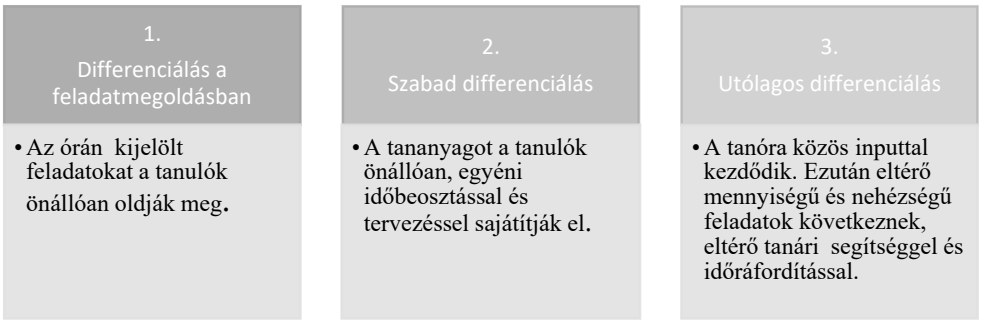

3. ábra. *A differenciálási módok grafikus ábrázolása Aschemann szerint* (2011: 4–5)

A háromféle differenciálási mód közül a minor csoport esetében a tanórán az 1. és a 3. számú eljárás jellemző, míg a 2. számú autonóm, otthoni tanulást feltételez.

Egy másik csoportosítás szoros összefüggést mutat a tanulási folyamat során alkalmazott munkaformákkal, ugyanis a tanulók (kognitív, emocionális és szociális) képességeinek optimális fejlesztése nem biztosítható csupán közös tanulással a hagyományos frontális munka keretei között (Schwerdtfeger 1998: 93).

4. ábra. *A differenciálás formái* (Linser–Paradies 2001)

A **közös tanulás** esetén, amit teljes egészében a tanár irányít, csak a didaktikai differenciálás valósítható meg. Például a tanár a kezdő tanulóknak könnyebb, a haladóknak nehezebb kérdéseket tesz fel. Vagy a haladó tanulók által létrehozott nyelvi produktumokat a kezdőknek csak megérteniük kell.

A **kooperatív tanulás** esetén a szervezést a tanár végzi, a feladat megvalósítását pedig a tanulók. A tanár a párok és a csoportok kialakításával tanulásszervezési differenciálást tehet, eldöntheti, hogy azonos vagy eltérő nyelvi szintű tanulók dolgozzanak együtt. A tanulók számára nagyobb lehetőség nyílik az önálló munkára.

Az **egyéni tanulás** esetén a tanulási folyamatot a tanuló irányítja. Választhat a feladat témája, időbeosztása, prezentációs lehetőségei stb. között.

A minor csoportok oktatásában mindhárom differenciálási módra van lehetőség.

3.4. A belső differenciálás szempontjai

A belső differenciálás az oktató szempontjából nagyon igényes és bonyolult tanulásszervezési forma, ami intenzív oktatásmenedzselést kíván (ld. *5. ábra*). Párhuzamosan futó tanulási folyamatokat kell megtervezni, áttekinteni, szabályozni, ellenőrizni és értékelni. Egyaránt figyelembe kell venni az egyéni szükségleteket és célokat, a médiahasználatot és az időráfordítást. Befolyásoló tényezők a technikai eszközök, a csoportlétszám, a terem adottságai, az ülésrend. A tanítási szituáció rendkívül komplex, mert minden tanuló esetében különbözőek a tanulási feltételek és a motiváció, az anyanyelvi és idegen nyelvi tapasztalatok, az érdeklődés és szorgalom, a tanulásra fordított idő és a tanulási tempó, eltérőek a tanulók személyes kompetenciái, különböző fokú az önbizalmuk, küzdhetnek gátlásokkal és félelmekkel.

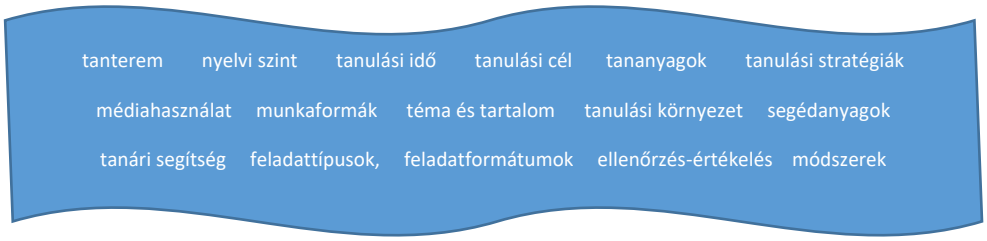

5.ábra. *A belső differenciálás témái és szempontjai*

4. A germanisztika minor csoport számára optimális módszerek, témák és tananyagok

4.1. Módszerek

A minor képzés első évében a csoport 2-3 alcsoportra bontható A1-A2, valamint B1 (kivételesen C1 is), a második évben pedig B1 és B2 (C1) csoportokra. A különösen motivált hallgatók a nyári szünetben a *Deutsche Welle* önállóan elvégezhető digitális B1(W2) és B1-B2 (W3) szintű nyelvtanfolyamaival kellő motiváltság és kitartás esetén akár szintet is léphetnek.

A kurzus kezdetekor a hallgatók digitális szintfelmérő tesztet oldanak meg, ami a szókincset, a nyelvtani ismereteket, a szövegértést és hallásértést, valamint a helyesírást és a szövegalkotást egyaránt méri. Pl.: szintfelmérő bemeneti tesztek (W4), záróvizsga A1 teszt (W5), A2 teszt (W6), B1 teszt (W7).

A tanteremben a hallgatók nyelvi szintek szerint foglalnak helyet. Az azonos nyelvi szinten lévők egymás mellett vagy egy 3-4 fős asztalnál ülnek, ami a csoportmunkához ideális. A páros feladatoknál, például párbeszédeknél, szabadon választhatnak partnert, azonban időnként célszerű a hallgatók tudatos vagy véletlenszerű irányított párba sorolása.

A kimeneti számonkérés lehet homogén és heterogén. **Homogén**, mert a csoport minden tagja számára kötelező és egységes a záróvizsgán egy írásbeli nyelvi teszt megoldása, és egy szabadon választott téma önálló prezentálása. **Heterogén**, mert a hallgatók egy része nyelvtudását egy általa választott nyelvvizsga formájában is meg akarja mérni, különösen akkor, ha tovább kíván tanulni a fordítói mesterképzésben. Más hallgatók viszont nem vagy egyelőre nem kívánnak nyelvvizsgát tenni. A különböző differenciálási lehetőségek közül, a minor csoportokban a nyelvi szint szerinti differenciálást lehet alkalmazni. Klein és Reutter (n. d.: 1) hangsúlyozzák, hogy **a szint szerinti differenciálást az oktatók akkor alkalmazzák, ha a résztvevők tudását jól fel tudják mérni**.

A differenciálás két módon valósítható meg: A **kvantitatív differenciálásnál** mennyiségi a különbség: a haladók több feladatot kapnak. A **kvalitatív differenciálásnál** minőségi a különbség: a haladók nehezebb feladatot kapnak. Az oktatónak így különböző számú és szintű feladatokat kell előkészíteni (Klein és Reutter n. d.: 1).

4.2. Témák

A germanisztika minor csoportban a nyelvvizsgákon szokásos módon előforduló hétköznapi témákat tárgyaljuk az alábbi heti beosztásban:

1. táblázat

Az írásbeli és a szóbeli kommunikáció kurzusainak tematikai beosztása

	Őszi szemeszter		Tavaszi szemeszter
1	Személyiségvonások, család	1	Foglalkozás, munka
2	Család, háztartás	2	Napirend
3	Kapcsolatok, barátok	3	Étkezés
4	Öltözködés, divat	4	Egészség, betegség
5	Ünnepek	5	Szabadidő, sport
	Számonkérés írásban és szóban		*Számonkérés írásban és szóban*
6	Lakóhely, lakás	6	Kultúra, szórakozás
7	Város, falu	7	Utazás, nyaralás
8	Klíma, környezetvédelem	8	Közlekedés
9	Tanulás, iskola	9	Modern technika
10	Nyelvtanulás	10	Vásárlás, pénz
	Számonkérés írásban és szóban		*Számonkérés írásban és szóban*

Mivel semmiféle tankönyv vagy meglévő kész tananyag nem képes megfelelő módon differenciálni, szükséges volt a fenti témákhoz sorolható szövegek, videók, hanganyagok, (részben interaktív) feladatok és egyéb kiegészítő digitális tananyagok gyűjtése. A nyelvi szint szerinti differenciálást az interneten elérhető vizsgák professzionálisan didaktizált mintafeladatai garantálják, melyekhez javítási és értékelési útmutatók is tartoznak. A videók többnyire már a címükben tartalmazzák a nyelvi szintre való utalást.

További kurzusszervezési könnyebbség, hogy az egyes anyagokat csak számonkéréskor kell kinyomtatni. A gyakorló órákon a tanár a linkeket elküldi a hallgatók mobiltelefonjára, szükség esetén a tanteremben kivetíti. Az egyes linkek a következő fejezetben bemutatott módon vannak a húsz témához sorolva.

4.3. A feladatok

4.3.1. Előkészítő feladatok

Tematikus szókártyák (ld. 1. melléklet)
A különböző (A1/A2, B1 és B2) szintű tematikus szókártyák a differenciálás alapvető és tanuláspszichológiai szempontból igen hatékony eszközei, mert a kártyák megfordíthatók, rakosgathatók, csoportosíthatók, egymáshoz rendelhetők, a mondatok kiegészíthetők (lsd. *6. ábra*).

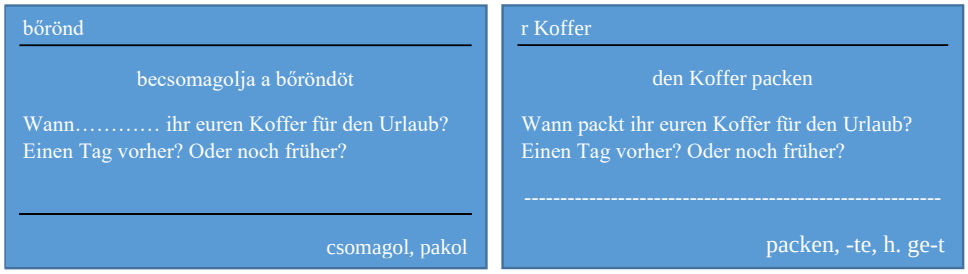

6. ábra. *Példa egy szókártyára B1 nyelvi szinten*
(Forrás: Kulcsár 2012)

Tematikus nyelvvizsgaszótár gyakorlatokkal (ld. 2. melléklet)

BUDAPEST ÉS MAGYARORSZÁG NEVEZETESSÉGEI
SEHENSWÜRDIGKEITEN IN BUDAPEST UND UNGARN

*e*Burg	Vár
*s*Burgviertel	Várnegyed
*s*Donauufer	Duna-part
*e*Margareteninsel	Margit-sziget
*e*Matthiaskirche	Mátyás-templom
*r*königliche Palast	királyi palota
*e*Fischerbastei	Halászbástya

7. ábra. *Példa a tematikus nyelvvizsgaszótárból*
(Forrás: Doba–Dömök (szerk.) 2014)

A tematikus nyelvvizsgaszótár az egyes nyelvi szinteken szükséges szókincset témák szerint csoportosítva, listázva mutatja be. A szótár második részében gyakorló feladatok vannak, és harmadik része a megoldásokat tartalmazza, ezzel a kiadvány az autonóm tanulást támogatja.

Képes szótár (ld. 3. melléklet)
Az interneten számos tematikus képes szótároldal elérhető, a vicces, humoros karikatúrák oldják a szótanulásból fakadó stresszt és monotóniát. A pontos jelentést magyar vagy angol nyelvű fordítások adják meg. Ugyanakkor a kereskedelemben kapható többféle képes szótár, amit különösen a vizuális úton könnyen tanuló hallgatók kedvelnek.

Humor (ld. 4. melléklet)
A humoros mémek és karikatúrák egy-egy téma szavait használják, például szóvicc formájában vagy egy nyelvtani jelenséget (pl. igevonzat, igeidő, szórend stb.) konkrét szituációban mutatnak be.

Szógyakorló (Deutschtrainer) (ld. 5. melléklet)
A tematikus digitális szógyakorló program minden témához tartalmaz feleletválasztós feladatokat százalékos értékeléssel. Tartozik hozzá egy szólista is illusztrációkkal, beállítható hangos kiejtéssel és választható angol vagy magyar nyelvű jelentéssel.

Szókincsvideó (ld. 6. melléklet)
Egyes YouTube-videók alkalmasak az adott témához tartozó szókincs bemutatására és a tipikus nyelvi jelenségek illusztrálására és gyakoroltatására. (Pl. *das Meer – a tenger / ans Meer gehen – a tengerhez menni).*

Dialógusvideók (ld. 7. melléklet)
A YouTube-videók közül kiemelkednek azok, amelyekben egy-egy jelenetet animáció mutat be, a könnyebbség kedvéért angolul feliratozva (például: *Deutsch lernen mit Dialogen*). A beszédkészséget fejlesztik azok a jelenetek, melyekben a mondatok kétszer hangzanak el, és a nyelvtanulóknak ezeket meg kell ismételni.

Szituációs kártyák (Spiel deine Rolle) (ld. 8. melléklet)
A beszédfejlesztés kiváló eszközei a tanár által készített vagy készen kapható szituációs kártyák, melyeket használva az A és a B partner önálló párbeszédet tud létrehozni.

4.3.2. *Mintafeladatok* (ld. 9. melléklet)

Az eltérő nyelvi szintű hallgatók közti differenciálásra legalkalmasabbak az egyes vizsgaszintekre kidolgozott **mintafeladatok az írásbeli**, és **mintavideók a szóbeli** felkészüléshez, melyeket minden nyelvvizsgarendszer (pl. ECL, BME, Origó, Eu-

roexam, ÖSD, Goethe) szerepeltet a honlapján. Ezek besorolhatók a kurzus tematikájába, jól fejlesztik és egyben mérik a receptív készségeket (szövegértés és hallásértés), valamint a produktív készségeket (szövegalkotás és beszédkészség). Egy részük egyéni, esetleg páros vagy kiscsoportos munkaformában az órán elvégezhető, amíg a tanár egy másik szintű csoporttal foglalkozik, másik részük a megoldókulcs mellékelésével az autonóm, otthoni tanulást szolgálja.

Mindkét esetben szükséges, hogy a hallgatók rendelkezzenek önálló tanulási és feladatmegoldási stratégiákkal. Ezek módszertani készségek, például: különböző médiumokat kezelni, szövegeket értelmezni, információkat csoportosítani, összerendezni, interneten célzottan keresni, gondolattérképet készíteni, online és nyomtatott szótárt használni, szöveget strukturálni, magyarra fordítani stb. Az angol szakos hallgatók ezekkel a stratégiákkal már rendelkeznek, így a második nyelv időnkénti önálló tanulása nem okoz számukra nehézséget. Ugyanakkor a szociális kompetenciák, pl.: a kommunikációs készség, a kompromisszumkészség, az együttműködés gyakorlása egyes hallgatók számára kifejezett nehézséget jelent, és folyamatos erőltetésük az oktatónak is gondot okoz.

4.3.3. Kiegészítő feladatok

Országismeret (ld. 10. melléklet)
Az országismereti szövegek a *Deutsche Welle Nicos Weg* (A1-A2 B1) (W3) interaktív nyelvtanfolyamaiból származnak. Jól használhatók németről magyarra való fordításra, az A1-A2 szintű szövegek autonóm tanulásra is, mivel ezek német és magyar nyelven is elérhetők.

Kvíz (ld. 11. melléklet)
Számos témához beilleszthetők a *vitamin.de* (W8) kvízkérdések, ezek jól egyesítik a nyelvi és országismereti szempontokat. Órai felhasználásuk a versenyzéssel járó motivációt biztosítja.

Játékok (pl. Wordwall, ld. 12. melléklet)
Alapszinten a játékos szótanulásra szolgál például a *Wordwall*, ami a szavak kikeresésével, hozzárendelésével, csoportosításával, gyakoroltatja, ismételteti a szükséges szókincset.

Feliratos játékfilm (ld. 13. melléklet)
Közép- és felsőfokon játékfilmek is segítik a nyelvtanulást, azonban feliratos német nyelvű filmet az interneten találni nem egyszerű. Két német közszolgálati tévéadó, az ARD és a ZDF rendelkezik olyan médiatékával, melyekben akadálymentesített, a nagyothallók számára feliratozott, másfél órás játékfilmek vannak. Ha ezeket hozzárendeljük az egyes témákhoz, kiváló kiegészítő anyagokat tudunk a nyelvtanulóknak felkínálni. A filmek felirattal és anélkül egyaránt nézhetők otthoni munkában.

4. Összefoglalás

A tanulmány bemutatja a Miskolci Egyetem germanisztika minor csoportjaiban folyó nyelvi fejlesztési munkát a szóbeli és az írásbeli kommunikáció szemináriumok keretei között. A minor csoportok helyzete azért speciális, mert összetételük az átlagosnál heterogénebb, a hallgatók bemeneti nyelvi szintje A2-B1 (C1), kimeneti szintjük B1-B2 (C1), ezért a nyelvórákon elengedhetetlen a differenciálás. A tanulmány első része ennek elméleti vonatkozásait írja le, második része pedig bemutatja, illetve a mellékletben egy fejezettel illusztrálja azt a digitális tananyagot, ami lehetővé teszi a differenciált foglalkoztatást.

Irodalom

Aschemann, Birgit 2011. *Vierzig Wege der Binnendifferenzierung für heterogene LehreInnengruppen.* Graz: Frauenservice.

Báthory Zoltán 2005. Differenciálás a tanulásszervezésben. In: Balogh László – Tóth László (szerk.): *Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből*. Budapest: Neumann Kht. https://mek.oszk.hu/04600/04669/html/balogh_pedpszich0021/balogh_pedpszich0021.html (Letöltve: 2024. 06. 07.).

Bolton, Sybille 2000. *Probleme der Leistungsmessung*. Berlin: Langenscheidt.

Bönsch, Manfred 2008. Methodik der Differenzierung. *Die Berufsbildende Schule* 60, 32–328.

Buck, Katharina – Hensch, Jana 2023. Binnendifferenzierung – Herausforderungen und Potenziale. *Fremdsprache Deutsch. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts* 69, 3–7.

Doba Dóra – Dömök Szilvia (szerk.) (2014). *Német-magyar tematikus nyelvvizsgaszótár A1, A2, B1, B2*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Glaser, Robert 1977. *Adaptive education: individual diversity and learning*. London, New York, Toronto: Holt, Rinehart and Winston.

Klein, Rosemarie – Reutter Gerhard (n. d.). *Niveaudifferenzierung.* https://wb-web.de/material/lehren-lernen/niveaudifferenzierung.html (Letöltve: 2024. 05. 30.).

Kulcsár Péter 2012. *Szókártyák német nyelvből B1 szinten*. Szeged: Maxim Kiadó.

Leisen, Josef 2006. Ein Lern-Lehr Modell für personalisiertes Lernen durch Ko-Konstruktion im adaptiven Unterricht in heterogenen Lerngemeinschaften. *Hochschule Vorarlberg F-E Edition* 23, 21–30.

Linser, Hans-Jürgen – Paradies, Liane 2001. *Differenzieren im Unterricht*. Berlin: Scriptor Praxis. Cornelsen Verlag.

Riedl, Alfred 2008. *Innere Differenzierung – Herausforderung für modernen Unterricht*. https://riedlpublikationen.userweb.mwn.de/pdf/innerediffernzierungriedl2008.pdf (Letöltve: 2024. 05. 30.).

Schwerdtfeger, Inge C. 1998. *Gruppenarbeit und innere Differenzierung*. München: Langenscheidt.

Spiel deine Rolle. Német kártyagyűjtemény szerepjátékok gyakorlásához. A1-B2. Klett.

V. Gilbert Edit (n. d.). *Heterogén hallgatói csoportok és a differenciálás igénye a felsőoktatásban. Online tananyag*. https://polc.ttk.pte.hu/tamop-4.1.2.b.2-13/1-2013-0014/1/heterogn_hallgati_csoportok_s_a_differencils_ignye_a_felsoktatsban.html (Letöltve: 2024. 05. 30.).

Vekov Géza – Győrfi Ágnes – Kátai Zoltán (n. d.). *Differenciált programozás-oktatás a marosvásárhelyi Sapientia EMTE-n*. https://people.inf.elte.hu/szlavi/InfoDidact12/Manuscripts/VG_GyA_KZ.pdf (Letöltve: 2024. 05. 30.).

Online források

W1: *Szülők a nyelvoktatásról*. Szülői Hang. https://szuloihang.hu/nyelvoktatas2019-komment/ (Letöltve: 2024. 06.01.).

W2: *Nicos Weg B1*. https://learngerman.dw.com/de/nicos-weg/c-36519718 (Letöltve: 2023. 06. 01.).

W3: *Jojo sucht das Glück B1-B2*. https://learngerman.dw.com/de/jojo-sucht-das-gl%C3%BCck/c-53437698 (Letöltve: 2023. 06. 01.).

W4: *Szintfelmérő tesztek*. https://learngerman.dw.com/hu/placementDashboard (Letöltve: 2024. 06.01.).

W5: *Záróvizsga A1-es szint*. https://learngerman.dw.com/hu/z%C3%A1r%C3%B3vizsga-a1-es-szint/l-66364527 (Letöltve: 2024. 06.01.).

W6: *Záróvizsga A2-es szint*. https://learngerman.dw.com/hu/z%C3%A1r%C3%B3vizsga-a2-es-szint/l-66935498 (Letöltve: 2024. 06.01.).

W7: *Abschlusstest B1*. https://learngerman.dw.com/de/abschlusstest-b1/l-44070818 (Letöltve: 2024. 06.01.)

W8*: Vitamin de –Journal für junge Deutschlernende*. https://www.vitaminde.de/landeskunde-quiz-2.html (Letöltve: 2023. 06. 12.)

MELLÉKLETEK

Nyomtatott és digitális tematikus tananyag (válogatás) az *Utazás, nyaralás* témakörhöz

1. melléklet: Tematikus szókártyák (nyomtatott)

https://www.libri.hu/egyeb/szokartyak-r

2. melléklet: Tematikus nyelvvizsgaszótár (nyomtatott)

https://konyvszallito.hu/Domok-Szilvia-Nemet-magy
gasz?utm_source=argep.hu&utm_medium=cpc&utm_
ping&utm_term=9789630593311

3. melléklet: Képes szótár (nyomtatott)

https://bookline.hu/product/home.a
vari_Zsolt_Szerk_PONS_Kepes_szo&

4. melléklet: Humor

Ich brauche Urlaub.
So zweimal im Jahr
sechs Monate.

5. melléklet: Szógyakorló (digitális)

Szógyakorló (Deutschtrainer)
78. Ferien. https://learngerman.dw.com/en/78-vacation/l-57130178
79. Ein Zimmer buchen. https://learngerman.dw.com/en/79-booking-a-room/l-57130211

6. melléklet: Szókincsvideók (digitális)

YouTube-videók
Super Deutsch Learn German | Wohin gehst du? https://www.youtube.com/watch?v=PfspJxgiEgo
Super Deutsch Mein Sommer am Meer | https://www.youtube.com/watch?v=9tOPAK2l42s

7. melléklet: Dialógusvideók (digitális)

Einen Ausflug planen. Deutsch lernen mit Dialogen. https://www.youtube.com/watch?v=aNkyq1lBoEU
Super Deutsch Was hast du in den Ferien gemacht?https://www.youtube.com/watch?v=McD2Sqs7Qi8&t=82s

8. melléklet: Szituációs kártyák: Spiel deine Rolle (nyomtatott)

https://klett.hu/spiel-deine-rolle-2689?srsltid=AfmBOorNKjJ7a78sn29bAa_uLLvr8wKn8idM1fdq0yUmtyf64VzkLXKf

9. melléklet: Mintafeladatok (digitális)

A2/ Olvasásértés / Goethe
2. feladat, 10–11.oldal. *Reisemesse*, megoldás (Teil 2.) 34. oldal
https://www.goethe.de/pro/relaunch/prf/materialien/A2/A2_Uebungssatz_Erwachsene.pdf
A2 / Szövegalkotás / ÖSD
https://www.osd.at/wp-content/uploads/2021/06/ZA2-Modellsatz-SA.pdf
B1 /Hallásértés / ECL
1. és 2. feladat, 2–3–4.oldal. *Urlaub*, https://www.mariavaleria.hu/sites/default/files/documents/Deutsch_Hrverstehen_B1.pdf
Hanganyag: https://www.mariavaleria.hu/sites/default/files/documents/Deutsch_B1_Audio.wav
1. és 2. feladat megoldása: https://www.mariavaleria.hu/sites/default/files/documents/Deutsch_Hrverstehen_B1_Schlssel.pdf

B1/ Szövegértés / ÖSD
1. feladat, 2–3. oldal. *Annas Alltagsblog*, https://www.osd.at/wp-content/uploads/2023/09/ZB1-Modellsatz-J-Lesen_092023.pdf
B1 /Szövegalkotás / ECL
1. feladat, 2. oldal. *Urlaub am Meer*, https://www.mariavaleria.hu/sites/default/files/documents/Deutsch_SchriftlicheKomm_B1.pdf
B2 / Szövegértés / ECL
2. feladat, 4–5. oldal. *Urlaubsreisen in Deutschland*, https://ecl.hu/wp-content/files/de/Deutsch_Leseverstehen_B2.pdf
2. feladat kérdései (2. oldal). https://eclexam.eu/deutsch/wp-content/uploads/DE_B2_R_answersheets_2.pdf
2. feladat megoldása. https://ecl.hu/wp-content/files/de/Deutsch_Leseverstehen_B2_Schlssel.pdf
B2 / Hallásértés / ECL
1. feladat, 2–3. oldal. *Jugendherberge*, https://ecl.hu/wp-content/files/de/Deutsch_Hrverstehen_B2.pdf
1. feladat hanganyaga, https://ecl.hu/wp-content/files/de/Deutsch_B2.mp3
1. feladat megoldása, https://ecl.hu/wp-content/files/de/Deutsch_Hrverstehen_B2_Schlssel.pdf
B2 Szövegalkotás / BME
1. feladat, *Urlaub im Inland*. http://www.bmenyelvvizsga.bme.hu/adat/letoltheto_feladat/16/fajlok/1-nemet_egyny_kozep_irasbeli_feladat.pdf
C1 Interaktív szövegértési, hallásértési és nyelvi feladatok: Alltagsdeutsch
Urlaubsfreiheit als Camper. https://learngerman.dw.com/de/urlaubsfreiheit-als-camper/l-45896361
C1 / Hallásértés / ECL
2. feladat, 4. oldal. *Urlaub in der Schweiz.* https://ecl.hu/wp-content/files/de/Deutsch_Hrverstehen_C1.pdf
2. feladat hanganyaga, 12.17 perctől, https://ecl.hu/wp-content/files/de/Deutsch_C1.mp3
2. feladat megoldása, https://ecl.hu/wp-content/uploads/Deutsch_Hrverstehen_C1_Schlssel.pdf

10. melléklet: Országismeret (digitális)

Országismereti szövegek (Landeskunde)
Im Urlaub. https://learngerman.dw.com/de/im-urlaub/l-40481449/rs-39362522
Reiseziele mit der Bahn. https://learngerman.dw.com/de/reiseziele-in-deutschland-mit-der-bahn/l-40562923/rs-39363611

11. melléklet: Kvíz (digitális)

Quiz
22. Reiseland Deutschland – Sehenswürdigkeiten https://www.vitaminde.de/landeskunde-quiz-2/quiz/130.html

12. melléklet: Játékok (digitális)

https://wordwall.net/hu/resource/32985677/n%c3%a9met/urlaub-reisen

13. melléklet: Feliratos játékfilm: (digitális)

Freie Fahrt ins Glück
https://www.ardmediathek.de/video/filme-im-ersten/freie-fahrt-ins-glueck/das-erste/Y3JpZDovL2Rhc2Vyc3RlLmRlL2Zlcm5zZWhmaWxtZSBpbSBlcnN0ZW4vMjAyMy0xMC0xNV8xNC0wMy1NRVNa
Szövegalkotás *Wie stellt der Film die verschiedenen Urlaubsmöglichkeiten in Deutschland vor?*